

*Ілляшенко Т. Д.**

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ В УКРАЇНІ

Збереження психічного здоров'я учасників освітнього процесу нерозривно пов'язане з якістю освіти. Усе, що перешкоджає якісній освіті, є травмівним як безпосередньо під час навчання, так і віддалено, оскільки позначається на соціальній адаптації особи та її життєвому шляху.

Сьогодні, коли наша країна перебуває в умовах війни, особливо загострюється колізія між якістю освіти та неминучими обмеженнями у її фінансуванні, що потребує зваженого ставлення до витратних інновацій. Тут ми торкнемося освіти дітей з особливими освітніми потребами (ООП), яка продовжує зазнавати серйозних перетворень у зв'язку із запровадженням інклюзивного навчання.

Інклюзивне навчання є найвитратнішим з усіх форм навчання дітей з ООП. Його методичні засади розроблялися ще у довоєнний період [1]. Проте й тоді вже в унормуванні витрат на підтримку різних категорій дітей актуальним було зменшення навантаження на бюджет країни. Ознайомлення з практикою використання коштів показало, що не тільки дуже занижені нормативи, але й розподіл їх між підтримкою різних категорій дітей є неефективним [2].

У найгірших умовах опинились діти, які за нозологічним визначенням мають переважно затримку психічного розвитку (ЗПР), і віднесені до другої категорії підтримки – усього дві години на тиждень. Порушення ж розвитку цих дітей, обмежених такою мінімальною підтримкою, є системним і торкається багатьох взаємопов'язаних функцій. Воно може оцінюватися як легке тільки у порівнянні з ще тяжчими і є вкрай недостатнім для засвоєння цими дітьми програми навчання в умовах ще далеко не досконалої методики роботи на уроці в інклюзивному класі.

Тимчасом ці діти становлять найчисленнішу групу серед усіх тих, що мають ООП. Вони за сприятливих умов навчання можуть досягати досить високого рівня розвитку, освіти, здатні успішно інтегруватися у систему соціально-трудових відносин, здобувати різні професії і скласти значний резерв на ринку праці. Втрата цього контингенту дітей через дезадаптацію у неадекватних умовах навчання була б дуже недалекоглядною, особливо в умовах війни та післявоєнної відбудови, коли кожен робочі руки матимуть надзвичайну цінність.

Тимчасом шість-вісім годин підтримки на тиждень для дітей з тяжкими і найтяжчими, переважно інтелектуальними,

* *Ілляшенко Т. Д.*

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

порушеннями витрачаються неефективно, бо їм потрібна не більша допомога, а інша, яку в умовах інклюзивного навчання сьогодні забезпечити неможливо.

Отже, сьогоднішні умови функціонування інклюзивного навчання є дуже недосконалими. Їх удосконалення, безумовно, потребуватиме більшого фінансування. Тимчасом в умовах війни та післявоєнної відбудови навіть наявні витрати можуть виявитися непомірними. Намагання ж економити на освітніх послугах позбавляє цю форму навчання дітей з ООП усякого сенсу. Усе це змушує зробити висновок, що сьогодні потрібно не форсувати поширення інклюзивного навчання, а зосередитись на його методичному удосконаленні.

Водночас дуже актуальним є розширення мережі спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти, методика функціонування яких уже перевірена часом. Ця перехідна форма навчання дітей з ООП між сегрегативною та інклюзивною формами здатна забезпечити якість їхньої освіти і розвитку, та сприяти їхній соціальній інклюзії.

Наголосимо, що йдеться не про відмову від інклюзивного навчання: важелі його впровадження уже включені і цей процес незворотній, залишається тільки домагатися його ефективності.

Важливою проблемою, яка стоїть на перешкоді співіснуванню інклюзивного і спеціального навчання дітей з ООП є те, що сьогодні вони опинились на різних, часто несумісних, методологічних і методичних засадах.

Зосередження уваги в останні півтора десятиліття майже виключно на впровадженні інклюзивного навчання призвело до, на наш погляд, необґрунтованої повної відмови від вітчизняних засад психолого-педагогічної діагностики і навчання дітей з ООП [1]. Інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ) орієнтовані виключно на систему інклюзивного навчання і не можуть забезпечити психолого-педагогічну діагностику, потрібну для комплектування і функціонування спеціальних класів. У цих умовах спеціальне навчання змушене звертатися до суто медичної діагностики: висновків психіатра, окуліста, отоларинголога, які не відповідають завданням спеціальної освіти [3].

Отже, для побудови гармонійного, взаємно проникного співіснування інклюзивного і спеціального навчання потрібне узгодження нових методологічних і методичних внесень з відповідними вітчизняними, що є цілком досяжним, але потребує окремого розгляду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі / уклад. Л. І. Прохоренко, Н. А. Ярмола, О. О. Набоченко, Е. А. Данілавічюте та ін. 2021. 200 с.

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

2. Організаційно-функціональні моделі інклюзивно-ресурсних центрів в умовах децентралізації (з досвіду роботи) / авт. кол. : Т.В. Жук, Т. Д. Ілляшенко, Т. Д. Каменщук, А. Г. Обухівська, Г. В. Якимчук; за ред. А. Г. Обухівської, Т. Д. Ілляшенко. Київ: Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, 2022. 102 с.
3. Про затвердження Порядку зарахування осіб з особливими освітніми потребами до спеціальних закладів освіти, їх відрахування, переведення до іншого закладу освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.08.2018 року № 831. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0945-18#Text> (дата звернення: 03.11.2023).

Карасьова І. М.*

**ФОЛЬКЛОРНІ ПРОЄКТИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ
В ПСИХОЛОГІЧНОМУ ОЗДОРОВЛЕННІ НАЦІЇ**

На фоні військової агресії Російської федерації проти України зміст освітньої роботи музичного керівника в 2023-2024 навчальному році багато в чому регламентується Законом України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», «Концепцією національно-патріотичного виховання в системі освіти», листом МОН від 25.07.2016 № 1/9-396 «Про організацію національно-патріотичного виховання у дошкільних навчальних закладах» [2]. Актуальним напрямом роботи музичного керівника сьогодні став пошук нових ефективних шляхів формування соціально-громадянської компетентності дошкільників.

Патріотичне піднесення в країні, викликане агресією ворога, сприяє розвитку ранньої етнічної самосвідомості дітей, починаючи з дошкільного віку. Саме музичне виховання сьогодні може стати одним із тих дієвих та ефективних засобів для формування громадянської самосвідомості вже з раннього віку.

В листі МОНУ від 1/12490-23 від 21.08.2023 «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році» звертається увага на необхідності ретельного добору українського дитячого музичного репертуару для організації занять, ігор, свят і розваг. Сучасна та традиційна українська музика, пісні рекомендовано широко використовувати не лише під час заходів народознавчої тематики, а й під час новорічних свят, випускних ранків і протягом дня. Зазначеним документом категорично заборонено використовувати контент російського походження. Пісенний матеріал рекомендовано транспонувати орієнтуючись на український музичний дитячий контент [там само].

Особливих труднощів у практиці викликає організація освітнього процесу в дистанційному форматі та з дітьми, родини яких через небезпеку змінили місце проживання й перебувають

© Карасьова І. М.